

Önleyici Tedbirlere Uyumu Nasıl Arttırabiliriz? Kişisel ve Toplumsal Fayda Mesajlarının Etkisi

Dr. Öğr. Üyesi Onurcan YILMAZ

Kadir Has Üniversitesi

Bu projenin hedefi kitle iletişim araçları ile topluma mesajlar vererek koronavirüse yönelik koruyucu tedbirlere uyulması konusunda yapılan çağrılarda insanların tutum ve davranışlarında etkili olabilecek bir sağlık iletişimi yönteminin geliştirilmesidir. Bu hedef doğrultusunda mesajların içeriği, kaynağı ve hedefi açısından sosyal psikolojik dinamiklerin önleyici tedbirlere uyum üzerindeki etkilerini inceledik. Mesaj içeriği olarak bireysel çıkarlara yapılan vurgu ve farklı düzeylerdeki toplumsal çıkarlara yapılan vurgular (kendini koru, aileni koru, ülkeni koru, aileni ve ülkeni koru) kıyaslanmıştır. Mesajın kaynağı olarak bilim insanlarından veya devlet yetkililerinden mesaj almanın etkileri kıyaslanmıştır. Mesajın hedefi olarak ise algılanan risk, komplo teorilerine inanç, düşünme stilleri, belirsizlikten kaçınma ve dürtüsellik değişkenlerinin mesaj içeriği ve kaynağı açısından farklılaşan koşulların önleyici tedbirlere uyma üzerindeki potansiyel düzenleyici rolleri araştırılmıştır. Bir pilot çalışma (Npilot = 1088) ve üç farklı deney gerçekleştirilmiş (N1 = 451, N2 = 1716, N3 = 1063); böylece hem geçmişteki tutumlar ölçülerek davranışsal niyetler ve gerçek davranışlar grup içi desenle incelenmiş hem de farklı deneysel koşulların etkileri gruplar arası bir desenle kıyaslanmıştır. Gerçekleştirilen istatistiksel analiz sonuçları katılımcıların önleyici tedbirlere uyum niyetlerinin zaman içinde azaldığını göstermiştir (pilot çalışma ve 1. deney). Ayrıca, mesajın kaynağı bilim kurulu olduğunda “aileni ve ülkeni koru” mesaj içeriğinin “kendini koru” içeriğine kıyasla daha fazla koruyucu tedbirlere uyma niyetini arttırmış fakat mesajın kaynağı devlet yetkilileri olduğunda mesaj içeriğinin anlamlı bir etkisi olmamıştır (2. deney). Son olarak, “kendini koru” mesaj içeriği “ülkeni koru” içeriğine kıyasla daha fazla tedbirlere uyma niyeti arttırmış ve mesaj içeriği ile mesaj kaynağı etkileşim göstererek bilim kurulu üyelerinden gelen “kendini koru” mesajı “ülkeni koru” mesajına kıyasla önleyici tedbirlere uyum niyetini daha fazla arttırmıştır (3. deney). Mesaj hedefinin bireysel psikolojik farklılıklarının ise anlamlı bir düzenleyici etkisi bulunamamıştır. Genel olarak bu bulgular bilim kurulu tarafından verilen mesajlarda insanların kendilerini ve sevdiklerini korumalarını vurgulayan mesajların önleyici tedbirlere uyumu arttırmada etkili olduğunu göstermektedir. Bulguları ilgili alanyazını çerçevesinde tartışarak etkili bir sağlık iletişimiyle koronavirüse karşı önleyici tedbirlere uyumu arttırmanın yollarına yönelik önerilerde bulunuyoruz.